

HET VOORKOMEN VAN VLEERMUIZEN IN EEN RECONSTRUCTIEGEBIED TE LEERDAM

HET VOORKOMEN VAN VLEERMUIZEN IN EEN RECONSTRUCTIEGEBIED TE LEERDAM

juni 2008

Uitgevoerd in opdracht van:
BRO
Postbus 4
5280 AA Boxtel

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456
F: 0317-450601
E: mertens_frank@hotmail.com
I: www.adviesbureau-mertens.nl

INHOUD

1. INLEIDING	2
1.1 Inleiding	2
1.2 Het gebied	2
1.3 Opbouw rapport	3
2. ECOLOGIE VLEERMUIZEN	4
3. METHODE	5
4. RESULTATEN	6
5. CONCLUSIE	7

BIJLAGEN

1. Exacte begrenzing plangebied
 2. Begrippen
-

1. INLEIDING

1.1 Inleiding

De huidige plannen voorzien in de reconstructie van een gebied rond de Prins Mauritsstraat te Leerdam. Het betreft een woongebied. In de woningen of in de nabijheid daarvan komen mogelijk beschermde vleermuizen voor. Ter vaststelling van het feitelijk gebruik van het gebied door vleermuizen is het noodzakelijk om het gebruik van het plangebied door middel van veldwerk te bepalen. Op grond hiervan heeft BRO te Boxtel aan adviesbureau Mertens te Wageningen gevraagd om een veldinventarisatie uit te voeren naar deze beschermde zoogdieren zodat eventuele effecten in het kader van de Flora- en faunawet kunnen worden ingeschat. In onderhavig rapport worden daarvan de resultaten weergegeven.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied te Leerdam.

1.2 Het gebied

Het plangebied is gelegen rond de Prins Mauritsstraat te Leerdam (zie figuur 1 voor de globale ligging en bijlage 1 voor de exacte ligging). Het betreft een tweetal rijen met woningen die parallel aan de Prins Mauritsstraat lopen. In figuur 2 wordt een foto-impressie gegeven van het plangebied.

Figuur 2. Foto-impresie van het plangebied.

1.3 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over vleermuizen komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethode.
 - Een beschrijving van de aanwezigheid van vleermuizen.
 - De conclusie over de betekenis van de het plangebied voor vleermuizen.
- In Bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. ECOLOGIE VLEERMUIZEN

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuur of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootoovleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het parseizoen aan. Vleermuizen leven dan solitair of in kleine groepjes. Enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel klimaat als (ijs)kelders, grotten en bunkers om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen.

De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen.

Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats. Vleermuizen gebruiken verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden.

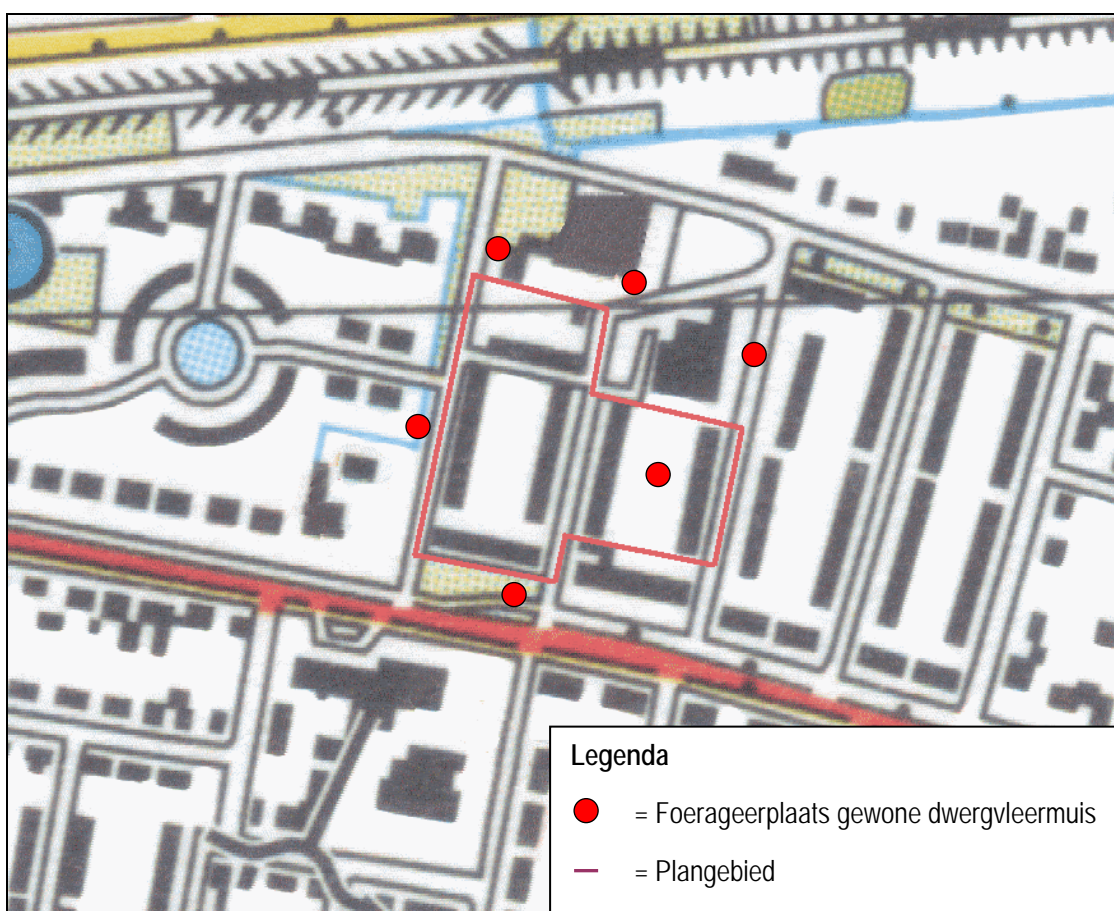
Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

3. METHODE

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek. Batdetector-onderzoek heeft plaats gevonden gedurende de avond / nacht van 10 en 22 juni 2008 en gedurende de avond van 1 september 2008. Het gebruikte type batdetector is Pettersson D240x. Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes, kolonies en paarplaatsen worden opgespoord. Er is in de avond gelet op uitvliegende vleermuizen uit gebouwen, vliegroutes, foerageer- en paarplaatsen. Daarnaast is gelet op sporen (keutels, afgebeten vleugels van vlinders).

4. RESULTATEN

In totaal is één soort vleermuis waargenomen in de zomer in en rond het reconstructiegebied te Leerdam. Het betreft de gewone dwergvleermuis. Er zijn van de gewone dwergvleermuis alleen foerageerplaatsen vastgesteld. Vliegroutes of kolonies zijn niet waargenomen. In figuur 2 worden de foerageerplaatsen en de vliegroute weergegeven. De kans op verblijfplaatsen wordt ook klein geschat omdat de woningen minder geschikt zijn.

Figuur 2. Beeld van de foerageerplaatsen in de zomer in het plangebied en directe omgeving van het reconstructiegebied te Leerdam.

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemeen voorkomende soort en werd dan ook het meest aangetroffen ter plaatse van de bebouwingslocatie aan de Dorpsstraat te Renkum en directe omgeving. De gewone dwergvleermuis kan tot diep in steden worden vastgesteld en heeft in bebouwing kolonies.

5. CONCLUSIE

Uit het onderzoek naar vleermuizen volgt dat het plangebied voor vleermuizen een functie heeft als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis.

© Adviesbureau Mertens B.V., Wageningen, 2008.

Deze rapportage mag niet zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn echter alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

BIJLAGE 2. BEGRIPPEN

Foeragegebied	Gebied dat regelmatig wordt bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat meerdere jachtplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Jachtplaats	Plek waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Overwinteringverblijf	Ruimte waarin vleermuizen overwinteren. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst. De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit voorstel omschreven als "herfst situatie".
Vliegroute	Route die door vliegende vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar de jachtplaats te vliegen. Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolokatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Vorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.